

**D. Marcvs Evangelista. Rodolphi Gvaltheri Tigurini in
Euangelium Iesu Christi secundum Marcum Homiliæ
CXXXIX.**

Gwalther, Rudolf

[S.l.], 1570

VD16 W 1048

Homilia LXXXI. Et cùm inde surrexisset, uenit in fines Iudææ per regionem quæ est trans Iordanem, & conueniunt rursus turbę ad illum, & sicut consueuerat docebat eas. Et adentes pharisæi ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71833](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71833)

et ut multi murrum scabentes priuatis modo commodis student. Quae vitia nisi emendent, contem-
ptum hunc, quem modo impatientius ferunt, mox grauiora mala et tandem extremum interitum se-
qui sentiunt.

Ceterum ad Christi verba redeamus, qui tertiam rationem ab vilitate producit, cuius respectu
homines plurimum mouentur. Habere (inquit) in vobis ipsius salem, & pacem habere inter vos inui-
cem. Videtur ijs occurrere, qui publicam disciplinam ideo minus vrgendam esse contendunt, quod
sunt contentiones & odia ac inimicitiae inde exoriantur. Id vero diserte negat, et salem hunc pacis sta-
tio coniungens, correctionem moru publicam ita administrari posse docet, vt paci & concordia quam
maxime inferuiat. Quod tunc fiet, quando ita instituitur, vt omnibus bonis constare possit, nihil praer-
ter Dei gloriam & hominum salutem queri, qui alioqui in vitijs suis toti perituri essent. Et sane ad
conseruandam pacem & concordiam nihil efficacius & vtilius esse diligentis & aequalis omnibus
communi legum bonarum & verbi diuini disciplina, prudentissimi quique viderunt, & omnium secu-
lorum exempla testantur. Per hanc enim improbi coercentur, quibus si quiduis impune liceat, mox
diorum fortunas & corpora inuadentes publicarum turbarum & seditionum saepe auctores sunt.
Simil etiam impatientiae & rebellionis scandalum tollitur, quod bonis interdum ex improborum im-
punitate obijci consuevit. Et qui correcti ad mentem redeunt, mox correctionis huius fructum iucun-
dissimum sentiunt, & eos tenerime diligunt, quos prius iniquis ferebant, & odio prosequantur.
Denique si peccandi impunitas nulla sit, & absque omni personarum respectu omnes ex aequo corri-
gantur, nemini de legibus conuerti datur occasio, & cum ijs facilius in gratiam redeunt reliqui,
quos vel publice per verbi pracones correptos esse, vel legibus publicis iam factis fecisse vident. Vt pri-
mum vero alijs de causis efferuntur, & discipline iugum excutiant, mox estrens peccandi licen-
tia vincit, quae tandem seditionum & publicorum malorum causa est, cum impij indies audaciores
sunt, pji vero eos antistites & magistratus colere desinant, quorum negligentia impijs animi augen-
tur. Exempla in historijs passim occurrunt, nec nostro seculo desunt, & vnam non isti aliquando
sentiamus, quod erupere sit nimia licentia, cuius praecipui auctores sunt ecclesiarum antistites, qui
se officio suo probe defunctos putant, si in absentes dictoria & conuicia iaculentur, cum interim in suo
gege grassantem motum corruptionem securi negligant. Semper ergo animis nostris inhaereat haec
Christi admonitio, vt huius memores ministri & magistratus de disciplina conseruanda assidue co-
gent, eandem vero patienter ferant qui peccarunt. Ita enim fiet, vt tam in hoc quam futuro seculo
solida & nunquam intermoritur a pace fruamur per Iesum Christum, cui debetur benedictio, honor,
gloria & potestas in aeternum. Amen.

III. Disciplina
paci conseruata
de feruit.

CAPVT X.

ET cum inde surrexisset, uenit in fines Iudaeae per regionem qua est
trans Iordanem. & conueniunt rursum turbae ad illum, & sicut con-
sueuerat docebat eas, Et aduenientes pharisaei interrogabant illum: Licet
ne uiro uxore repudiare: tentantes illum. At ille respondens dixit illis:
Quid uobis praecipit Moses? At illi dixerunt: Moses permisit libellum
repudij scribere, ac dimittere. Et respondens Iesus dixit illis: Ad duriti-
cordis uestri scripsit uobis praecipit istud. Ceterum ab initio creatio-
nis marem & foeminam fecit eos Deus. Propter hoc relinquet homo
patrem suum & matrem & adharebit uxori suae, & erunt duo in carne
unam: itaque non sunt amplius duo, sed una caro. Quod ergo Deus con-
iunxit, homo ne separet. Et in domo rursum discipuli eius eadem de re
interrogarunt eum. Et dicit eis: Quicumque dimiserit uxorem suam, &
duxerit aliam, moechatur a duerfus eam. Et si mulier dimiserit uirum
suum, & nupserit alteri, moechatur.

trm licentia Deo probetur. Sic de virginibus consilium Paulus dabit, qui interim se Domini pra-

ceptum non habere fateatur. Verborum autem Christi sensus est: Vidit Moses vos ingenijs aded
corum macibus & profectis praeditos esse, & uxores potius occiduri fuissetis, quam illis praeter animi
voluntatem cohabitaturi. Concessit ergo privilegium hoc de diuorijis: simul tamen non absq; libello
repudij miseris eijci voluit, quod vel huius meditatione et scripitione prohiberetur, qui uxores repu-
diaturi erant, simulq; repudiarum fama & honori consuleretur, ne vel ipse maritus reliquisset, vel
ob scelus aliquod eiectione viderentur. Frustra ergo Moses praecipuum allegatis, quod de vestra auita
& quasi hereditaria improbitate testimonium fert, & quo vos secus quam ille voluit, ad vestras li-
bidines abucimini.

At querunt aliqui, Num Mosi liceret tale quid concedere, quod cum prima coniugij institu-
tione pugnare, & proinde Deo minus probari posse sciebant? Et illud Apostoli obijciunt, qui impiorum
vocem esse ait: Faciamus mala, ut veniant bona. Vbi respondemus, Mosem quidem hic nominari,
sed eundem ut Dei seruum considerandum esse, qui nihil in Dei legibus, vel saltem ali-
qua ex parte absq; singulari spiritus sancti suggestione illis contrarium permittere voluerit. Nam si-
delum seruum fuisse in tota Dei domo, ipsius Dei testimonio abunde constat. Quare ad ipsum Deum
ista concessio referri debet, cui de suo facere licet quodcumq; ipsi libuerit. Ergo ne (inquit) sibi ipsi con-
tradicit Deus, & temeraria quadam leuitate leges figit, arg. refugio? Nequaquam. Imo si probe rem
excursionamus, nulla hic contra dictio subesse apparebit, quando non eodem respectu dicuntur quae olim
per Mosem tradita, & hic per Christum plenius ac luculentius exposita sunt. Primum enim Mosi
cum populo durae cernitiae res fuit, cum quo variae rationes ineundae erant, ut peccata, quae in totum
impediri non poterant, saltem aliquo modo coercerentur. At Christus ipsi loquitur, quos ex femine
verbi Dei venatos, spiritu adoptionis duci, & ad Christianam perfectionem indices contendere oportet.
Deinde Moses uxorem repudiare non simpliciter iussit, sed sibi ipsi vellent facere, quae ratio-
ne illi fieri deberet, docuit. Adhuc non quamuis ob causam diuorijum fieri voluit, sed tum demum
illud concessit, si quis in uxore rem sedam reprehendisset, & sibi inuiderabilem, et si non eiusmodi es-
set, quae publicis legibus plebeteretur. Praeterea modum & rationem praescripsit, quae ad probi-
tandam diuorijum, & pacem inter coniuges distantes conciliandam plurimum seruiebat. Nam
(ut Augustini verbis utar) moram interposuit, ut in distiduum animus praecipis, libelli conscriptione
iracundia absisteret, & quid mali esset uxorem dimittere cogitaret praeserim quia, ut perhibens,
quod Hebraeos scribere literas Hebraicas nulli fas erat, nisi scriberet solus, & excellentiorem profi-
tenter sapientiam, & si qui eorum essent, aequitate & pietate praediti, non tantum profiterentur,
verum etiam scelerarentur. Ad hos igitur, quos oporteret esse prudentes legis interpretes, & iustos disti-
cti dissuasores, lex mittere voluit eum, quem iussit libellum repudij dare, si dimisset uxorem. Non
enim poterat ei scribi libellus, nisi ab illis ipsis, qui per hanc occasionem & necessitatem, venientem
quodammodo in manus suas bono consilio regerent, arg. inter ipsum & uxorem pacifice agendo, dile-
ctionem concordiamq; suaderent. Quid si tantum intercederet odium, & ut exstingui emendariq; non
posset, tunc virg. scriberetur libellus: quia frustra non dimitteret, quam sic odisset, ut ad debitam con-
uicio charitatem nulla prudentium persuasione reuocaretur. Haec tenus Augustini verba retulimus.
Quibus adijci potest, viros saltem in speciem bonos & honestos, repudij libellos non facile dedisse,
quibus suam ipsorum morositatem publice proderent, & proinde non temere diuorijum fecisse cum
uxoribus quas absq; libello eiusmodi dimittere non poterant. Postremo ista repudiorum ratione non
vita modo, verum etiam fama uxorum consulebatur, ne ob adulterij, aut aliud quodpiam scelus capi-
tale repudiatae esse, aut ipse maritus turpiter deseruisse viderentur. Nam etiam hunc libellorum
repudij usum fuisse, ex Isaia patet, apud quem Deus Iudaeorum synagogam accusans, quod prius-
quam eijceretur, ipsa sponte defecerit, ut amores suos idololatrias sequi posset, inter alia ait: Vbi est
libellus repudij matris vestrae, quo eam dimiserim? Quasi diceret: Si de mea morositate quiritamini
quasi iniquus vos reiecerim, agedum proferte libellum repudij abs me vobis datum. At non potestis
quicquam tale proferre. In vobis ergo omnis culpa haeret, nec repudiatis uxoribus sed turpissima
adulterae similes estis, quae marito relicto amatores suos sectatur, &c. Quoad ergo consilium sive pri-
uilegium per Mosem datum ista repudiorum ratio mala non erat, merito autem reprehendi debe-

An Mosi licue-
rit repudium
permittere.
Rom. 3.

Num. 12.
Hebr. 3.

Moses & Chre-
stus non disti-
dent.

1. Pet. 1.
Rom. 8.

Libro 19. con-
tra Faustum
Manic. cap. 26.

Isaia 50.

bant Iudei, qui hanc in effrenem suam libidinis licentiam converterant: que causa est, quod illos De-
minus nunc arctioribus terminis constringit.

Ratio dispensa-
fandi in legibus
civilibus.

Habemus in his exemplam memorabile, qua optima sic in legibus civilibus dispensandi ratio
quando illa admitti, quando item legum auctoritas severius urgeri ac retineri debeat. Iubens leges
ut suum cuique tribuatur, et ne quid contra aequitatem adversus quenquam iudices pronuntient. Ita
tales quandoque cause incidunt, ut si summo iure decidantur, simultates nunquam finiendo oritur
sunt, que forsas publicae etiam paci officiant. Non ergo iniquus fuerit iudex, si commodas ratio-
nes inueniat, quibus auditis iure suo volens cedat, qui alioqui nullis legibus ad id cogi possit. Ita
hoc ciues boni et prudentes non raro sua sponte pacis et concordiae ergo facere consueverunt. At
hinc audaciores fiunt male frugis homines, ac vel aperta vi, vel iuris et legum praetextu opor-
tum inuolent, et vix corporibus suorum concuium abstineant, cum illos seueriori legum disciplina
coercendos esse meminerint magistratus, siquidem seipos et republicas suas saluas et incolumes
esse volunt. Eadem est in his ratio, que moras et vicia conseruationem attinent. Possunt illi con-
cedi gaudia legitima, que nec morum honestati obsunt, nec Dei vel preceptorum ipsius immemorati
faciant eos, qui illis fruuntur. Talia enim ipse Deus concessit, quando diebus festis Israelitas coram
domino epulari et letari iussit. At si sub praetextu tali lasciuire et libidinari incipiant homines licenti
et intemperantie dediti, gaudia eiusmodi cancellis legum coerceri oportet.

Deut. 14. 16.

Digestio de
Carni pruijs,
seu potius Lu-
percalibus
Christianorum

Erat hoc obseruandum in ferijs sine solemnitatibus que ieiunium papistarum quadagesimas
praecedunt. Aguntur enim illis diebus passim ferè conuiuia publica, que si ad alendam et procedam
cium concordiam et mutuū amorem faciant, nec intemperantie fines excedant, damnum non possunt
Intolerabilis verò est illorum licentia, qui cum Euangelij nomen et fidem profitentur, sed non
pore laruari discunt, et ludos edunt lasciuia plenos et a Christiana modestia alienissimos. Pro-
mo enim illos ex gentibus originem habere scimus, qui iisdem moribus et eodem prope tempore
Bacchanalia, Lupercalia et Cerealia celebrant. Licet verò illa papatus (ut multa alia populi)
retinuerit, nostrum tamen erat illis longum vale renuociare, quos Euangelij sulco
nare dignatus est. Si enim papatum propter abusus reiecit, quia fronte obsecro gentilibus
locum damus, que inter papistas viris bonis et cordatis semper displicuerunt. Constat enim illis
pore, si vel parum conuincant magistratus, effreni licentia quosuis in omne libidinis ac perulane
nus erumpere, nullo vel sexus, vel aetatis, vel dignitatis discrimine obseruato: adeo ut vi
argumento gentilibus reliquias possit agnoscere. Accedit his Dei lex, que nefas et abominabile
pronunciat, si vel viri vel femina mutato habitu sexum alienū mentiantur. Taceo sumptus im-
dicos, qui vel soli absterrere poterant, nisi cum ratione sensum quoque mali omnem abiecerint. Of-
ficula tamen et scandala tacere et dissimulari non debent, que vix ipsi alibi vberius procedant.

Deut. 22.

Offenduntur peregrini, quos vera religionis fama et amor adduxit, quando eam licentiam morum
apud Euangelij professores reperiunt, quam domi sua intolerabilem duxerunt. Offenduntur ipsi
et superstitiosi, quos exemplo vicia honestiorū lucrisacere poterant. Offenduntur palam impij et
nifeli veritatis hostes, qui fidei doctrinam malignè profèndunt, quando huius professores contra
tulantia grassari, nec quicquam ab ipsorum moribus differre vident. Offenduntur pauperes, quos
ipsis et surientibus alios abundare vident, et in luxum pendendum ea, quibus abundant, profundunt.
At que sit offenculorum ratio, et quam horum aut horibus panam Deus constituerit, nuper per-
lixè dictum est. Hac ergo nos mouere debeant, ut de licitis quoque gaudijs restringendis et coarctan-
dis cogitemus, iuxta Christi exemplum, qui in repudiorum licentia tale quid in praesentem irrelati-
ne facit. Et haec quidem in primam responsionem ipsius partem dicta sunt.

II. Ad primam
coniugij inhi-
tationem rele-
gat.
1. Cor. 11.

Transseamus nunc ad secundam partem, qua ad primam coniugij institutionem illos religat, et
hanc potius obseruandam esse docet, quam quid Moses ipsorum improbitate eosque permiserit. Et
hoc in omni controuersia spectandum, ut ad primam Dei institutionem recurramus, et mox patet
qua in re erratum sit, et quomodo error admissus corrigi ac emendari queat. Ita Paulus in Corin-
thio fecit, cum illam Corinthij prophano abusu corripissent. Quoad verò praesentem causam, primi
(ut Mattheus annotauit) repudiorum licentiam cum Dei institutione nequaquam conuenire debet.
Ab initio (inquit) non fuit sic: id est, non ad hunc modum Deus coniugium instituit, nec illud con-
tigit

rarijs diuortijs ita turbari uoluit & confundi. Quid ergo? Marem & feminam fecit eos. Quasi dicitur. Non plures feminas fecit. quas Adam pro suo arbitrio permuaret: nec etiam ad unius mulieris libidinem exatur andam plures viros creauit: sed Adam, qui vnus & solus erat, Eum quoque unicum, ex costa ipsius formatam, coniunxit, & duos hosce mutuo & indiuulso amore sibi inuicem adherere iussit. Et quia coniugium ita instituit Deus, tanta illius seruandi religio esse debet, ut homo parentibus quoque relictis uxori suae agglutinari debeat: adeo ut qui prius duo erant, nunc in vnam quodammodo carnem, id est, in vnam personam, vel vnum corpus coalescant, cuius vna & eadem voluntas, idem vtrinq; amor, & idem sit erga suum comparem gratificandi studium. Et haec quidem verborum Christi sententia est, in quibus tota coniugij ratio nobis consideranda proponitur. Patet enim hinc, quid illud sit, quae eius dignitas sit, quae circa hoc potissimum considerari debeant. De quibus singulis, quanta fieri poterit, breuitate dicemus, quaecumq; ad praesentem tractationem cogniti & obseruati necessaria sunt.

Coniugium Latini iumentorum ad vnum iugum copulatione vocant. Metaphorice vero eadem vox de mare & femina, matrimonij vinculo constrictis, usurpatur: ed quod tales eandem omnia societatem ac consortium habeant. Matrimonij vocem, quae & ipsa Latinis in vsu est, Augustinus a matre deriuat, quia non ob aliud femina nubere debeat, quam ut mater fiat. At si rem ipsam excurrere & exactius desinare libeat, dicamus coniugium esse legitimam & diuinitus institutam coniunctionem viri & feminae, quae cum vtriusque consensu suscipitur, ut se mutuo adiuent, sobolem procreent, & illicitae libidinis cupiditatibus medeantur. Habet definitio haec omnia, quae ad legitimam coniugium pertinent, & cum scripturis probe conuenit. Haec enim illud in ipsa statim mundi creati origine a Deo institutum, & has ipsas ob causas institutum esse docent, quas commemorauimus. Deum equidem legitime dixisse: Non est bonum, hominem esse solum: faciamus ei adiutorium, quod sit coram illo. En Deus bonum esse negat, ut homo solus sit, & se illi adiutorium facere velle pollicetur. Illius ergo institutum est, ut cum uxore comparet viuat. Et ibidem primam coniugij causam non obscure attingit: ut nimirum adiutorium habeat homo, quem per peccatum in labores & omnis generis erumnas prolapsurum esse sciebat. At simul soboli procreanda coniugium seruire debere, idem Deus alibi docet. Scribit enim Moyses: Creauit Deus hominem in imagine sua, in imagine Dei creauit illum, marem & feminam creauit eos. Et benedixit illis Deus, dixitq; illis: Crescite & multiplicamini, & implete terram, & subiugate eam, &c. Tertiam vero instituti coniugij causam Paulus discretè exprimit, dicens: Propter scortationem vitandam, suam quisq; uxorem habeat, & suum quaeq; virum habeat, 1. Cor. 7.

Elucet ex his magna coniugij dignitas. Concurrunt enim haec quaecumq; ad rei alicuius commendationem facere possunt. Autor siquidem illius est Deus, qui illud ipsum instituit, nec ullius vel hominis vel angeli ministerio vsus est. Tempus vero suae reuoluitas ad ipsam rerum omnium originem refertur, & tunc cepit, quando homo nondum in peccatum prolapsus erat, sed in Dei imagine constitutus adhuc paradisi delitijs & felicitate fruebatur. Cause autem eae commemorantur, quae ad generis humani propagationem ac conseruationem, ad vitae huius commoditatem, & singulorum hominum salutem faciunt. Taceo nunc Christi lesu & ecclesiae mysterium, cuius primus & omnium ab orbe condito luculentissimus typus in coniugij institutione propositus fuit. Dum enim ex Adami dormientis latere Eva desumitur, ostendere uoluit Deus, ex secundi Adami, qui Christus est, morce enascitur am ecclesiam, quam ille sponsae loco, regni sui & vitae caelestis sociam esset habiturus. Sed & ipse Christus, ut ex virgine desponsata nasci uoluit, ita nuptiarum & coniugij parabola frequentissime viuit, ut nostrae redemptionis mysterium nobis euidentijs ob oculos statuatur. Non ergo mirum est, tantam vinculi coniugialis necessitudinem esse, ut huic qui parentibus debetur amor cedere iubeatur. Admiranda autem, imò detestanda potius est illorum audacia, qui coniugij vsum eum rem prophanam damnarunt, cum nec aliqua scripturarum auctoritate, nec sanctorum patrum exemplis, suum hoc institutum probare possent. Paulus certè illorum sententiam demoniorum doctrinis adnumerat, & idem dicere non dubitauit: Honorabile est inter omnes coniugium, & cubile impollutum: scortatores autem & adulteros iudicabit Dominus. Et quod Paulus dixit, communi sensu apud omnes gentes iam inde ab exordio mundi receptum fuisse legimus, quaecumq; ratione potius & legibus quam

Coniugium uero de nomen habet, et quid sit

Genes.

Genes.

Coniugij dignitas quae sit

Ephes.

Luc. 1.

Matth. 1. 9. 22.

25. & c.

1. Tim.

Hebr. 13.

Genes. 12. 20.

belluini affectibus se & republicas suas regi debere intellexerunt. Pharaonē certē. Egypti & Melechum Palestine regem, qui uterq; Sarāam Abrahami uxorem ignarus & infans hinc duxerat, mox culpam suam agnouisse, imò rotos exhorruisse legimus, ut primum marito nuptiam esse intulerunt. Iosephum verò suum ita à pueris instituerat Iacob, ut ne elinici quidem detortum vitæ pollueret, sed improbis heri impudice illecebris sese potius cum vitæ periculo opponeret. At postquam sublato pudore coniugij honor passim vilescere, & scortandi mæchandiq; libido apud omnes penes pates regnare cepit, Deus Israelitarum gentem, quam sibi in peculium delegerat, adulteros & adularas capitalibus penis plectere iussit: quod ipsum apud aliquas etiam gentes receptum fuisse constat, & postea Imperatoris legibus esse confirmatum. Neque hinc eos multum moramur, qui illa legem quidem constituta esse fatentur, sed rara eorum exempla inueniri clamant, qui legum cuiusmodi regem sequendum esse putarint. Scimus enim nimiam fuisse omnibus penè seculis adulterorum intemertiam, & magistratus illam plerunq; coercere vel non velle, vel non posse, cum quasi regnum publicum obtinuerit. At simul scimus, non ideo cessare Dei iudicia, qui & olim in scortatore & adulterio horrenda exempla edidit, & hodie nequaquam eos punire cessat, qui coniugiorum fide temptant vitium.

Genes. 29.

In deserto olim propter scortationem viginti quatuor millia hominum perijisse Moses scribit. Iude cum verò temporibus cum magistratum negligentia scortandi et mæchandi impunitatem inuenisset, sexaginta quinq; millia virorum caesa fuerunt. Quantum verò malorum publicè & privatim Dauidis adulterio enatum sit, nemo ignorat. Inter Babilonicæ captiuitatis causas præcipua causa Paris adulter exiit. Apud Romanos propter stuprum Lucretie per vim oblatæ, reges eiectione fuerunt, que res turbas & belli pericula infinita peperit. Memorabile autem exemplum est, quod Rodericum Gothorum regno in Hispanijs sua libidine finem & interitum attulit. Cum enim Iuliani cuiusdam filiam cõstuprasset, pater ira & dolore percitus, Saracenis in Hispaniã adduxit, quam occiso rege & regni proceribus & ingenti præterea Gothorum strage eduxit, cuparunt, & annis circiter quingentis tenuere: donec in Granatæ regnum sese recepissent, unde illos patrum memoria demum Ferdinandus Rex expulit. Simile exemplum regnantis Herario accidit, quando Franci Treuorum urbem occuparunt, accessit à Senatore, cuius uxorem puerat Lucius præses Romanus. Inde postea in Galliam transierunt, que res ab ea parte Iulianus Imperij initium fuit, cui ab altera parte Gotti ex Pannonia imminerebant. At quid opus est veterum exempla commemorare, quando quotidie experimur, ut iustus Deus supra & aduersus inibestica dissipatione, grauisimis morbis, infamie notis, & nonnumquam horrendis & impunitis indibus, aut alioqui non vulgaribus mortis generibus vlcisci soleat? Omitto nunc, quod in his alijs penitentia perseverantes scriptura regni cælorum consortio excludit, & æternis inferorum cruciatibus addicit. Utinam ista diligentius considerarent, quos nostri seculi licentia & impunitas excusat, sibi coram Deo quoq; quiduis licere existiment. Caterum ut huius iudicium subterfugiamus, in illorum meditatione nos versari conuenit, quæ circa ipsum coniugium cum primis obseruare & præcipue oportet. Sunt hæc numero tria, de quibus ex ordine dicemus.

Num. 25. Iud. 19. 20.

1. Sam. 12. 13. 15. 16. 18. & c. Ierem. 5. 7. Ezech. 33. & c.

1. Cor. 6. Apoc. 21.

Quomodo coniugia contrahi debeant. Deut. 7. Ios. 23. Leuit. 18.

Primum est, ut ritè contrahatur iuxta Dei institutionem et ab illo præscriptas leges, quæ non postremo loco haberi debent, quæ de impiorum & idololatrarum conubijs ritandis habentur, & quæ certos cognationis & affinitatis gradus constituunt, intra quos nefas sit matrimonium contrahere. Sed plurimum huc facit primæ institutionis consideratio. Ex Adami dormientiæ lenitate peccit Deus, quam in mulierem formatam illi coniungit. Quo exemplo docuit carnis affectionem minimè in consilium adhibendos esse, sed illis sopitis coniugem quari debere, quæ cum prius religiose viuere possit. Quia enim ad religionem præcipuè homo conditus est, cuius quoque præcipua cura esse debet, in deligendo compare, cum quo maxima vitæ pars transigenda erit. Nec quædam absque religione feliciter inchoari, non scripturæ modo docent, verum etiam gentium sapientes, quæ trãdiderunt. Peccatur ergo hinc auaritia, quando opes sole quaruntur: libidine, quando illa forma inspicitur & cæcus amor in consilium adhibetur; ambitione item, quando sub coniugij prætextu honores & dignitates ambimus. Hinc forè coniugia imparia proueniunt, in quibus cum nec merum, nec ingenij, nec etiã religionis similitudo sit, sæpe non modò dissensiones et perpetua vitæ pœnitia, verum etiam

etiam sibi ipsi apostata sine defectionis à Deo & maximorum scelerum auctores sunt, qui se illis in-
 cautius aut pravis affectibus ducti immergunt. Exemplum eius rei memorabile extat in Solomone, 1. Reg. 11.
 qui hac occasione cori Israhel idololatriam inuexit, & pestiferi scismatis in regno causam præbuit.
 Sed & Iosaphat, cum filio suo Achabi filiam desponsauisset, sibi ipsi quidem præsens vitæ periculum
 constanter filio autem ad parricidia & idololatriam quasi viam strauit. Nec nostri seculi exempla de-
 sunt, quæ docent, quàm infelix sit plerumq; eiusmodi coniugiorum exitus, in quibus postposita pietate
 & gloria Dei, nihil præter opes, voluptates & fastum queritur. Hic ergo potissimum parentes sui
 officij meminisse conuenit, ne dum liberis suis prospicere volunt, maximorum malorū illis auctores
 sint. Vidit hoc Abraham, quando incredibili cura & studio uxorem se dignam Isaac filio querebat, Gen. 24.
 hoc vnum cauens, ne vel Chanaanem duceret, vel sub coniugij prætextu eò rediret, unde ipsum Deus
 singulari beneficio eduxerat. Imitentur hunc qui veri filij Abraham esse volūt, ne vel infidelibus re-
 mere miscantur, vel per coniugia filijs suis et filiabus ad superstitiones aniam præbeant, & quarum
 seruitute ipsos Deus per Euangelium suum asseruit. Rursum parentibus piæ sollicitis & officio suo
 fungentibus liberi obtemperant, neq; cæcos carnis suæ affectus pietatis debito præferant, quo illis ob-
 scurissimi sunt. Imitentur ergo & ipsi patriarcharum filios Isaacum & Iacobum, quos parentibus obse-
 quentissimos, & proinde Deo propitio vsos fuisse legimus, simulq; Esau exemplo terreamur, quem
 multis modis à Deo multatatum fuisse cõstat, quod parentibus in hac re minus obtemperauisset. Quis
 enim in parentes verè pios dixerit eos, qui in coniugijs contrahendis parentes fallunt, ex quibus illi
 liberorū incolumitatem maximè dependere sciunt, & proinde de illis cum primis solliciti esse solent?
 At quid ijs minetur Deus, qui parentes temerè negligunt, & illis tristitia & doloris causam præ-
 bent, quos fideli obedientia exhiberè debent, notius est, quàm vt multis exponi oporteat.
 Secundo videndum in coniugio, vt illius initia rectè celebrentur. Quia enim magna est illius digni
 tas, vt paulo ante diximus, apud gentes ferè omnes, solemnes & mystici aliqui ritus fuerūt, quibus nõ
 coninges publicè coniungerentur. Apud Christianos verò mos ille obtinuit, vt in ecclesia nuptijs mi-
 nister benedicat, & publicis precibus Deo commendentur, qui illic fidem coniugalem sibi mutuò pol-
 licentur. Pius sanè mos, et obseruatu necessarius, quado absq; precibus & diuini nominis auspicio ni-
 hil rectè & prosperè incipi vel perfici potest. Vidit hoc Abraham & senior domus ipsius, quando de
 Isaac coniugio acturi, magna cum religione Dei nomen & eius inuocationem interposuerunt. Et
 cum primis memorabile est exemplum Thobie, qui angelo monente sanctissimas habuit nuptias, quæ
 alijs ob libidinem solam has celebrantibus funestæ fuerat. Grauiusmè ergo peccant, qui nuptias absq;
 religione celebrant, & libidini potius & fastui student, quàm precibus & diuini nominis inuocationi.
 Quod quia hodiè vulgò fit, non mirum est, si infeliciores sit eorum conditio, quos carnis cæca cupiditas
 copulauit, & qui suæ conuersationis primordia sine omni religione inchoarunt.
 Tertium est, vt sui officij vring, sint memores. Sunt hic quedam communita, quæ ex æquo ad vi-
 rum simul & familiam spectant: vt nimirum se vnam & eandem cum coniuge carnem esse memine-
 rint, vt concordia & charitati studentes coniugij vinculum omnibus alijs affectibus præferant, vt
 omnia habeat communita, vt fidem sibi mutuò seruent illibatam, cum (vt Paulus ait) nec vir nec fe-
 mina corporis sui potestatem habeat. Sunt tamen singulis quedam propria & peculiaris, de quibus
 Apostoli ex spiritu Christi suggestione diligenter admonent. Et de vxoribus quidem Paulus scribit:
 Vxores proprijs viris subditæ sint, veluti Domino: vel sicuti conuenit in Domino. Quoniam vir est
 caput vxoris, quem admodum Christus est caput ecclesie, & idem est qui salutem dat corpori. Itaque
 sicuti ecclesia subdita est Christo, sic & vxores viris suis sint subditæ in omnibus. Itè alibi ab illis mo-
 destiam requirit, & vt maritos suos diligant, vt liberos ament, vt sobria sint, puræ, domus custodes,
 donec, & viris suis obsequentes: Et ad Timotheum, Volo (inquit) iuniores nubere, liberos gignere,
 domum administrare, nullâ occasione dare aduersario, &c. Quibus cõsentium quæ de ipsam Petrus
 tradit, qui in super de corporis habitu & ornatu admonet, & quoad obsequium & reuerentiam, quam
 viris debent, Saræ exemplum illis imitandum proponit, quæ Abrahamum heri nomine dignata est.
 Quæ omnia si in vnum conferas, vxoris fuerit marito ceu capiti subesse, eundem diligere, liberos stu-
 diose educare, domus curam agere sedulo, in moribus verò & totius vitæ conuersatione modestiam,
 pudicitiam & castitatem referre, vt (quod olim Iulius Cæsar dicebat) non ab adulterio modo, verum

1. Reg. 11.
 2. Par. 18. et 21.
 Gen. 24.
 Gen. 27. et 28.
 Gen. 24.
 Thob. 6. 7.
 8. &c.
 Coniugium of-
 ficiæ.
 1. Corinth. 7.
 Vxorum offi-
 cia propria.
 Ephes. 5.
 Colos. 3.
 Titi 2.
 1. Timoth. 5.
 1. Pet. 3.
 Gen. 18.

et cerè. Ego in
 & inficiis sit
 ito nuptiam
 idem heri
 pponeret. At
 do aqua omne
 et, adulteri
 recipere
 amant, qui
 ai legem
 los adulteri
 in quâ regni
 rores & adu
 in sine cupit
 d. Dofet Jeru
 i impunitat
 publice & pri
 casus proph
 nie excidium,
 isæ per vim
 abile autem
 nteritum act
 cibus, darac
 ochorum str
 se respice
 nplum regna
 rore, canu
 es ab ea part
 at. At quid
 supra & adu
 rendis & imp
 enc, quid in
 s inferorum
 s impunitat
 subterfugiam
 is obseruare

Virorum officia propria.
Colof. 3.
Ephes. 5.
1. Pet. 3.

etiam adulterij suspitione aliena sint. Maritus vero non minus diligenter sua officia adimplere scribit. At enim Paulus: Viri diligite uxores, & ne sitis amarulenti aduersus illas. Item: Diligite uxores vestras, sicuti Christus dilexit ecclesiam suam, & semetipsum pro ea exposuit. Et iterum: Debent viri diligere suas uxores, ut sua ipsorum corpora. Petrus vero scribit: Viri cobibete uxores sicuti scilicet scientiam, veluti infirmiori vasi muliebri in partientes honore, tanquam etiam coherere gratia vite, ne interruptantur preces vestrae, &c. Vbi à viris quoque amorem haud vultuere reuerentiam, non quidem quem libidinis ardor incendat, sed qui in uxoris commodum & benevolentiam gerat, qualis Christi est erga ecclesiam, & qualis vniuersi cuiusque hominis erga membra sua esse conuenit. Adhuc prudentia exigitur, quia vasis infirmioris vicia ferre possit & emendare: ne dum sua uxorem iure & imperio maritus abutitur, illam tyrannide opprimat, & mancipij vilissimi loco habeat eam, quam ex latere ipsius desumptam Deus vite & omnis fortuna sociam, & adiutricem voluit. Et hoc cum primis pertinet capitis similitudo, qua Paulus vtiitur. Habet hoc in corpore participat, sed illo non tyrannice abutitur, sed cum ratione & prudentia singulorum membrorum prospicit. Quòd si in membra grassetur, iam non imperio vti, sed ferere dicitur, & tam siquid quatenus in quo corpore malum conciliat. Huius ergo maritos memores esse decet: quin vix, sua officia iuges obseruent, & vberimum tam ad seipsos quam ad liberos suos totamque rem domesticam redire sentiant. Et haec quidem de coniugio pro temporis ratione in praesenti dicta sufficiunt.

III. Christi de diuortij sententia.

Restat tertia responsionis Christi pars, qua haec omnia proponitae quaestioni accommodat, & de diuortij sententiam suam exponit. Inferit enim ex praemis: Quod ergo Deus coniunxit, homo ne separet. Et postea discipulis ipsum domi interrogantibus ait: Quicumq; dimiserit uxorem suam, & duxerit aliam, mœchatur aduersus eam. Et si mulier dimiserit virum suum, & nupsit alteri, mœchatur. Haec verba diligenter consideranda. Videtur enim his Christus diuortij ius in vniuersum abrogare, & ipsos Pontifices non absq; graui conscientiarum carnificina abusi fuisse. Dum enim diuortij licentiam coercere voluerunt, non aliter illa admiserunt, quam ut à coniugio abstinere viderentur, qui separati fuerant, nec quisquã viuente priori vel uxore vel marito, alij iungeretur. Nec alio modo arguuntur, quam quòd in hisce Christi verbis non sicuti licet amorem morum dicitur & vrgent, nec illius mentem, & quid alibi idem dixerit, inspicunt. Primò igitur disputatio hanc scopum obseruare oportet, quam de temerarijs Iudeorũ diuortijs, qualia tunc temporis in vniuerso institutam fuisse initio diximus. De ipsos ergo hic Christus loquitur, & eos solummodo damnat, qui nullis grauib; causis moti, sed ob quamuis leuiculam occasionem priuatae auctoritatis vix repudiabant: nihil interim de illis agens, quos cause grauisima hoc facere cogunt, siquidem in honori & saluti consultum voluit. Deinde quid alibi ipse Christus pronunciet, videmus, & nec pariter sententiam hanc nõ adeò rigide & vniuersaliter vrgeri debere. Nam apud Mattheum ait: Quis repudiauerit uxorem suam nisi causa stupri, efficit ut illa sit adultera. Et apud eundem Evangelistam in hac ipsa disputatione Christi verba sic leguntur: Quicumq; repudiauerit uxorem suam, nisi ob stuprum, & aliam duxerit, adulterium committit, &c. Ergo quod hic omnibus simpliciter negatur, videtur, alibi concedit, si adulterij causa accedit, & proinde hanc diuortij causam legitimam esse videtur, & sortatoribus coniugij dignitas patrocinabitur, quod Deus, ut ista videntur, instituit? At enim aduersus & sortatoribus coniugij dignitas patrocinabitur, quod Deus, ut ista videntur, instituit? At enim aduersus & sortatoribus coniugij dignitas patrocinabitur, quod Deus, ut ista videntur, instituit?

Repudiorum causa legitima.
Matth. 5.

1. Corinth. 7.

Paulus alteram adhuc repudiorum causam concedit, qua ex religionis dissidio oritur. Ibi enim videtur, ut fidelis coniugem infidelem non deserat, sed illius vitium patienter ferat, siquid infidelis ipsi cohabitare dignetur, nec ipse prior diuortium querat. At si infidelis discesserit, discedat inquit. At postulat. Non est seruicui subiectus frater aut soror in eiusmodi. Unde rursus constat, praesentem hanc Christi sententiam non nisi de ijs accipi debere, qui pro sua libidine coniugia dirimunt, & alij se coniungunt. Nec hos temere dicit mœchari, cum prioris matrimonij vinculum coram Deo tribunali aduersus firmum & ratum habeatur. Interim ut repudiorum lenitas & licentia cauere debet, ita non minus cauetur est, ne dum coniugij vindices seueriores videri volumus, in contraria partem peccetur. Et hoc, quando adulterij patrocinamur, nec contenti à Deo constitutam illis penam sustulisse, insuper in honorem coniugem vel adultero aut adulterae cohabitare, vel perpetuo aduri & sese in idem flagitium precipitare cogimus. Clementiae fortassis videri poterat, adulteris parcere: At illis parcendo insimulati

Part, cum extrema crudelitate & iniquitate coniunctum est. Peccatur item, quando sub coniugij
prætextu religionem & quam Christo debemus fidem prodimus ipsi, aut alios ad superstitiones cum
coniugibus infidelibus relegamus: immemores planè præcepti, quo Christus nos propter ipsam paren-
tes, uxorem & liberos relinquere iubet. At omnibus istis optime medebitur pietas & religiosa ver Marc. 10.
hij Dei obseruantia, que fidos coniugij custodit, & sanctam Dei sponsam nos efficit per Christum Lucæ 14.
Iesum: cui debetur benedictio, honor, gloria & potestas in æternum. Amen.

Et obtulerunt ei puerulos, ut tangeret eos: discipuli autem obiurga-
bant eos qui offerrebant. Id uerò cum uidisset Iesus, indignatus est, & di-
xit eis: Sinite puerulos uenire ad me, & ne prohibeatis eos: nam talium
est regnum Dei. Amen dico uobis, quicumque non acceperit regnum
Dei ut puerulus, nequaquam in illud ingredietur. Et cum cœpisset eos
in ulnas, impositis manibus super eos, benedixit eis.

Disputauit Dominus noster Iesus Christus de coniugio, cuius dignitatem contra diuortiorum Argumentum
auctoritate temerarios argumentis ex prima illius institutione petitis asseruit. At quia coniugij & usus præ-
sentis loci.
fructus præcipuus sunt liberi, quos Latini non temerè illius pignora dixere, commodè nunc de his
sermonem instituit, docens, in qua nam apud Deum existimatione sint, & quid in illis instituendis
parentes possimam spectare debeant. Est ergo locus hic multa & diligenti consideratione dignissi-
mus: cum quod liberi non familiariter modo uerumetiam totius reipublice seminarium sunt, ex quo
illa adulescere & conseruari solet: tum quod in illis educandis parentes uel negligentia, uel supersti-
tione, uel institutione præuata plurimum hodie peccant: quorum peccata nõ ipsi modo uerumetiam
communi patrie uitio & fraudi esse consueuerunt. Quibus omnibus probè medebitur præsentis hi-
storia consideratio, que tribus omnino partibus constat, quas ex ordine uidebimus.

Primo parentes producuntur, qui huic tractationi occasione dederunt. Veniunt illi, & suos libe- l. Parentes
ros, paruulos adhuc & infantes, Christo offerunt, ut illos tangeret, uel (quod Marcus annotauit) Christo offer-
ut manus illis imponeret, & bona fausta, quæ imprecaretur. Nouit illos haud dubie, quod Christi con- rit paruulos.
tactui suo multis mederi, & uerba eiusdem cœ effectui coniuncta esse uiderent. Putant ergo suis quoq; Mathæi 19.

infantibus plurimum diuine gratiæ accessurum esse, si illos suo tactu & benedictione dignetur.

Habemus in his fidei exemplum, imperfecta quidè, non tamen omnino inefficacis aut inutilis. Fidei
enim est, quod de Christo magnificè sentiunt, & ex illo maius aliquid sperant, quàm homo uulgari
prestare possit. Imperfectione uerò arguit, quod contactui Christi necessarium esse arbitrantur, nec ut
ipse paruulis gratiæ & salutis conferat petunt, sed ut pro illis orando eam à Deo impetret. Nondum
ergo Deum uerum esse intellexerunt, qui cum patre vnus & idem sit, & cum illo omnia cõmunia ha-
beat, & proinde propria uirtute quosuis saluare queat. Interim fidei huic quantũuis infirmæ & im-
perfectæ suum quoq; robur & fortitudo non contemnenda iubeat. Est enim Christi plerisq; exosum
esse sciunt, pharisæis autè imprimis, quos aduersus illam conspirauisse & de sectatoribus ipsius excom-
municandis decretis fecisse, Ioannes scribit: tamen illorũ præsentiam non metuumt, ut illos Christi pu-
deat, cuius aliquè gustum iam animis suis conceperunt. Seruit hoc institutioni, ut primùm gliscentis
in nobis fidei initia foueamus, & postea timore Christi ueris hominũ edictis & conatibus prese-
ramus. Neg, nos terreat nostra siue infirmitas siue imperfectio. Nec enim hanc fastidit Christus, si-
cui iam sepe dictum est, & horum quoq; exemplo abundè docetur, ut postea suo loco uidebimus.

Secunda pars discipulorum de facto parentum iudicium exponit. Obiurgabant (inquit Marcus) II. Discipuli
eos, qui paruulos Christo offerebat. At nimis incogitanter iudicium præcipiant, dum ea modo obser- parentes ob-
uant, que ipsis primò fronte occurrebant, nec ea in mentem reuocant, que ex Christo non semel audi- iurgant.
uerant. At birantur enim neminè ad illũ accedere debere, nisi qui uel aliquo morbo liberari cupiat,
uel docentem audire uelit. At paruulisti nec morbo laborabant, qui diuinã Christi uirtutem exige-
ret, nec doctrinæ adhuc capaces erant. Ideò ineptũ uideatur, illos ad Christi adducere. Deinde quia in

1041. 9. 12.